

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

Nr. 3 · Sept. 2008

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

LANDSFORENINGEN
ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45 Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Formand: Alfred Andersen,
Bregnevej 7, 2.4, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.
Næstformand: Mogens Henrik Nielsen,
Nystedvej 14, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.
Sekretær: Kaj Christensen,
Roskildevej 56 B, 3., lejl. 4, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06.
Kasserer: Birthe Fuglsang,
Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Elsebeth Amtrup Larsen, Rugmarken 61, 3060 Espergærde

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Produktionschef Martin Frøland,
Ellemosevej 107, 2900 Hellerup. Tlf. 39 68 15 25.
Næstformand: Overvagtimester Warmi Hansen,
Hviddingvej 45, 2610 Rødovre. Tlf. 36 70 51 46.
Sekretær: Aase Beck Eigenbroth,
John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.
Kasserer: Skræddermester Poul Brandt,
Engbovej 104, 2610 Rødovre. Tlf. 36 41 33 24.
Giro: 1000 780
Kontorchef Anna-Lise Clausen,
Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13.

Modstandskampens Bladudvalg

Formand: Alfred Andersen,
Bregnevej 7, 2.4, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.
Udvalg:
Peter Eigenbroth, Anne Margrethe Olsen, Kaj Christensen.
Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter. (Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Redaktion

Peter Eigenbroth, *Ans. redaktør*
Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31
Mail: peter@fjerritslev-tryk.dk

Abonnement, bladregnskab og annoncer

Anne M. Olsen, Ternevej 39, Snestrup, 5210 Odense NV,
Tlf. 66 16 56 30

Tryk

Fjerritslev Tryk A/S

Pris

200 kr. Udenlandske abonnenter 250 kr.

Næste nummer

er planlagt til december 2008. Deadline herfor er 15. november.

Kære abonnenter

En god sommer er ved at være overstået. En sommer, der har givet mulighed for gode ferieoplevelser.

Vi bringer i dette nummer af Modstandskampen bl.a. beretningen fra en Slagelse-familie, der tog turen til Stutthof for ved selvsyn at få forståelse for, hvad et familiemedlem oplevede der under krigen.

Og Niels Jacobsen, der tidligere har skrevet i bladet om bl.a. filmen *Flammen og Citronen*, har også været i Stutthof på en tur arrangeret af Horserød-Stutthof foreningen, med det formål at fotografere lejren. Selv om besøgene var gribende, var det for intet at regne mod vilkårene for de fanger, der i 1943 ufrivilligt måtte tage turen til Polen.

På den hjemlige front har vi en beretning om en ferie i 4. Maj Huset på Anholt. Der er nu oprettet en vennekreds for feriehuset, og vi vil prøve at have en fast rubrik her i bladet, der fortæller nyt om huset og evt. ledige uger.

Jeg havde selv en lille relevant ferieoplevelse, da jeg i Aalborg overværede et skuespil om besættelsesårene. Stykket blev opført som gadeteater af den lille gruppe "Det Hem'lige Teater", og de fire skuespillere tog tilhørerne med rundt i Aalborg, hvor de på udvalgte steder spillede små scener om livet i Aalborg under besættelsen. Med små midler gav teatergruppen sine tilhørere en uforglemmelig oplevelse.

Den 29. august er netop blevet markeret, bl.a. i Mindelunden med deltagelse af HKH Dronning Margrethe og statsminister Fogh Rasmussen. Datoen er skelsættende, og i år er det sidste gang, Frihedskampens Veteraner står for mindenhøjtideligheden, idet FV lukker med årets udgang. Den forestående lukning har betydet, at vi har fået nye abonnenter af nærværende blad. I bydes hermed velkommen, idet bladets spalter selvfølgelig står åbne for stof og meddelelser, som måtte være relevant, når FV-Bladet stopper.

*Peter Eigenbroth
Ans. redaktør*

En af scenerne i teatergruppens optræden foregik udenfor Aalborg Kloster, hvor bl.a. Churchill-gruppen blev omtalt.

Hendes Majestæt Dronningen lægger krans ved monumentet.
Foto: Charlotte Drejka, Hjemmeværnskommandoen.

Mørklægningsbarnets oplevelser omkring 29. august 2008

På en dejlig solskinsdag den 28. august tog jeg til Mindelunden, hvor jeg vidste, at gravene skulle smykkes med blomster, og mindesmærker med kranser.

Forinden samledes FV's ledelse, veteraner, pårørende efter veteraner og Mindelundens personelstab ved Pergolaen. Der var velkomst ved FV-formanden, der med velvalgte ord takkede Mindelundens stab for at værne om Mindelunden, ligesom man i FV

"Lyse Larsen" har pyntet en gravplads.
Foto: Ib Ketler.

var klar over og taknemmelig for, at alle i staben ydede meget mere end man kunne forlange.

Hver af stabens medlemmer fik her efter tildelt FV-Mindemedaljen som tak.

Herefter var der travlhed i en lille times tid i hele lunden. Veteranerne og pårørende lagde blomster og kranser, flere hjulpet af yngre kræfter. Det var dejligt at se farverne rød, hvid og blå lyse op i området. Indtrykket i kontakten med veteranerne var, at de stadig har bevaret den fandenivoldskhed, som var med til at bære tingene. Der var et hjertesuk fra én, "de er væk allesammen – det er ved at være ensomt"!!

Den 29. august oprandt, igen en dag med lys og sol, hvilket også prægede de deltagende veteraner, der med lyst sind kom og mindedes deres kammerater. Det var mærkbart i kontakten med FV, at man her var lettet over, at Frednings- og Mindefonden sammen med Hjemmeværnet tog over, så markeringen af den 29. august kunne fortsætte.

Det var en fornøjelse at se tingene fungere i Mindelunden, det være staben, de militære grene som div. organisationer, der fik tingene til at glide, efterhånden som gæster, ministre, ambassadører, attachéer, hoffet og veteraner kom til. De militære enheder fra hær, flåde og flyvevåben, med fanekommandoer, samt Livgardens musikkorps, stillede op. Umiddelbart efter fulgte opstilling af 24 faner, heraf en fra FV, og den første og ældste HJV-fane, indviet i 1946 i Maribo, øvrige var fra Soldater- og Marineforeningerne indkaldt via Danmarks-Samfundet.

Den særlige militære modtagelse af chefen for Forsvarsstab, Statsministeren og af Hendes Majestæt Dronningen afvikledes. Det var godt at se Dronningens kække smil. Højtideligheden indledtes med "Prins Jørgens march", hvorefter der var velkomst og tale ved FV-formanden, Jørgen H. Barfod. Han pointerede bla., at de, der som modstandsfolk oplevede nogle af de mest bemærkelsesværdige år i Danmarks historie, har pligt til at lade deres erfaringer gå videre til kommende genera-

Tur til Kø

Vort første stop til København var ved Mindestenen ud til hovedvej 1 syd for Roskilde, som er et vidnesbyrd om et af de mørkeste kapitler fra Besættelsestiden.

Historien bag mindestenen er, at 11 modstandsfolk blev afhentet af tyske Gestapofolk i deres celler i Shellhuset i København om aftenen d. 7. august 1944. Herfra blev de kørt ad Hovedvej 1 mod Roskilde i en lastbil. Da vognen var nået et godt stykke ud af Roskilde på vej til Ringsted, holdt man ind til siden på et øde sted, for efterfølgende at likvidere de 11 modstandsfolk. Først flere dage senere offentliggjorde tyskerne navnene på de dræbte, der ifølgende den officielle forklaring blev "skudt ned under flugtforsøg." De 11 dræbte frihedskæmpere tilhørte henholdsvis modstandsgrupperne BOPA og HOLGER DANSKE. Her ved mindestenen lagde Birgit Lund en buket blomster.

Herefter kørte vi til Bernadottegården i Roskilde. Her stod Mogens Henrik Nielsen og bød os velkommen. Han viste os rundt udenfor og fortalte om mindeegen og mindestenen for Grev Folke Bernadotte i det smukke område, hvor Bernadottegården ligger. Efter frokost og kaffe var der rundtur, hvor Mogens Henrik Nielsen fortalte om departementschef H.H. Kochs indsats i forbindelse med hjælp til de danske, der var deporterede til tyske koncentrationslejre og senere hjemtransport af dem.

Der havde været et udtalt ønske om at knytte H.H. Kochs navn til Bernadottegården i Roskilde, og det lykkedes at få navngivet vejen hen til Bernadottegården efter ham. Den 29. august 1993 kunne borgmesteren i Roskilde navngive vejen H.H. Kochs Vej. På Bernadottegården ville de gerne yderligere knytte hans navn hertil, ved at indvie en mindestue, og den 20. april 1997 blev H.H. Kochs mindestue indviet.

Vi fra Jysk Afd. siger Mogens Henrik Nielsen tak for en god beretning om Bernadottegården og et par dejlige timer der.

ronningen ledsages af FV-formand Jørgen Barfod. Bagved ses provst ved Holmens Kirke, Ejgil Bank-Olsen. Foto: Charlotte Drejka, Hjemmeværnskommandoen.

tioner for at advare mod det, de oplevede.

Efter at Zahles Pigekor havde sunget "I Danmark er jeg født", gik Statsministeren på talerstolen.

Anders Fogh Rasmussen konstaterede, at den 29. august var en skelsættende dato under Besættelsen. Den danske regering stoppede samarbejdet med tyskerne. Der blev rene linier, og Danmarks ære blev reddet. Statsministeren sagde endvidere bl.a.: "Vi skylder en stor tak til de modstandsfolk, der gennem sabotage mod tyskerne og samarbejde med de allierede trodsede samarbejdspolitikere og sikrede, at Danmark efter befrielsen kunne indtage sin plads blandt verdens frie nationer." Endvidere rettede Statsministeren en tak til FV for gennem mange år at have markeret den 29. august i Mindelunden.

Efterfølgende var der kranselægninger ved Monumentet: først H.M. Dronningen, hvorefter Musikkorpset spillede "Last post", Statsministeren, hvorefter Pige-koret sang "Guds fred", FV-formanden, efterfulgt af Pige-koret med "Fred hviler over land og by", sidste krans blev lagt af chefen for Forsvarsstaben, hvorefter Musikkorpset spillede "Kongernes konge".

FV-formanden overdrog herefter formelt de fremtidige 29. august-arrangementer til formanden for Frihedskampens Frednings- og Mindefond, kammerherre C. Eugen-Olsen, der i en kort tale lovede, at mindet om friheds-

kæmpernes indsats aldrig vil blive glemmt, og han sluttede med at sige på gensyn igen næste år!

Højtideligheden blev afsluttet med fællessangen "Altid frejdig". Her stod alle deltagere op under hele salmen. Faner og flag blev sænket under sidste vers.

Efter at H.M. Dronningen med flere havde forladt Mindelunden, gik mange op til Monumentet, hvor de dvælede en kort stund, ligesom alle militær attachéerne aflagde honnør.

Det var en speciel oplevelse at deltage, da FV officielt meddelte, at man lukkede sin organisation. Det dæmrede for mig, at mit første svage kendskab til besættelsen var, at jeg som 8-årig i 1952 har leget med en Mauser-riffel, som far havde stående i klædeskabet. Tillige var der manden i naboejendommen, der altid hang i vinduet. Han var bleg og tynd – "han havde været i KZ-lejr i Tyskland".

Efter et liv som efterforsker i politiet, som en af dem der har stået i "hullerne" og gravet i Kosovo i 1999 for Krigsforbryderdomstolen, har det derfor været væsentligt for mig at møde nogen af dem, der turde gå til modstand. Ligesom det var væsentligt at være med på 65-års dagen for opstanden!

Ib Kettler,
Danmarks-Samfundet og
Marineforeningen

benhavn 6.-8. juni 2008

Herefter kørte vi til Motel Wittrup for at blive indkvarteret. Lørdag formiddag kørte vi til Mindelunden i Ryvangen, hvor tyskerne henrettede danske modstandsfolk under Anden Verdenskrig. Ved monumentet "Moderen med den dræbte søn" lagde Sten Poulsen kransen fra foreningen, ved henrettelsespladsen med de 3 bronzeafstøbninger af træpæle lagde Robert Jensen blomster.

Vi kørte så til Mindeankeret ved Nyhavn, som er rejst til minde om de danske søfolk, der mistede livet under krigen 1939-1945. Her lagde Herluf Petersen en buket blomster.

Efter frokosten var vi en tur på Frihedsmuseet for at se dette. Herefter gik turen tilbage til vort hotel til kammeratlig aften. Efter at vi havde pakket bussen søndag formiddag, gik turen hjemover efter 3 dejlige dage og en god og veltillægt tur, som deltagerne takker for.

Hans Jørgen Dahlhus

Robert Jensen har lagt blomster ved Henrettelsespladsen...

Sten Poulsen lægger en krans ved monumentet i Mindelunden...

- og her har Herluf Petersen lagt blomster ved Mindeankeret i Nyhavn.

Årsmøde 2008 i Kammeraternes Hjælpefond

*Søndag den 1. juni
holdt Kammeraternes
Hjælpefonds bestyrelse
årsmøde på Frederiks-
berg.*

Formanden Anna-Lise Clausen indledte mødet med mindeord for Niels Chr. Andersen, som døde sidst på sommeren 2007. Han havde været medlem af bestyrelsen i over 30 år.

Den vigtigste del af mødet var valget til forretningsudvalget, idet Anna-Lise Clausen, som har været formand siden 2000, ikke ønskede at fortsætte. I hendes sted valgtes den hidtidige næstformand Martin Frøland. Som ny næstformand valgtes Warmi Hansen. Aase Beck Eigenbroth genvalgtes som sekretær. Anna-Lise Clausen fortsætter i forretningsudvalget uden portefølje.

Alle medlemmer af 4. maj-udvalget genvalgtes.

Martin Frøland og Warmi Hansen omtalte 4. maj arrangementet i år, som var forløbet godt, og hvor Mogens Dyre holdt en fin tale (læs talens fulde ordlyd i juni-nummeret af Modstandskampen).

Martin Frøland orienterede om arbejdet med at ajourføre fondens fun-

Martin Frøland holdt takketalen for Anna-Lise Clausen. Fra venstre til højre Martin Frøland, Anna-Lise Clausen, Jørgen Viggo Nielsen, Lillian Berg, Hans-Henrik Høy, Erik Hauberg, Morten Nielsen og Warmi Hansen. Foto: Aase Beck Eigenbroth.

dats. Det er noget kompliceret, og en advokat er anmodet om at arbejde med sagen.

Der havde været 2 ansøgninger til fonden. Det blev vedtaget at tildele portioner af fondens midler til henholdsvis udgiverne af en cd med sange fra Frøslevlejren og til Sven Arvid Birkeland, der vil udgive en bog, som beskriver processen med opgravning, identifikation og genbegravelse af de henrettede modstandsfolk i Ryvangen,

Seden ved Odense, Sønderborg, Aalborg, Århus og Oksbøl samt det samme med hjemhentningen af de døde identificerbare kz-fanger i Tyskland.

Mødet sluttede med, at forsamlingen sang *Altid frejdig*.

Den nye formand Martin Frøland holdt dernæst en tale til Anna-Lise Clausen med tak for hendes virke og overrakte hende blomster og flasker.

Aase Beck Eigenbroth

Soldaten, der kunne nå at så

Der står skrevet – og det vil sige i Bibelen, Prædikerens Bog 3,1-8 – at "Alting har en tid – for alt, hvad der sker under himlen, er der et tidspunkt."

Der er også en tid til at så, men i foråret 1945 var det tvivlsomt, om alle marker blev tilsået, da tiden var inde. Mange landmænd befandt sig ved fronten, og der var tyske landmænd, der gjorde tjeneste i Danmark.

I Århus var det ikke kun kasernerne, der blev beslaglagt af tyske soldater. En dag blev det bekendtgjort i avisen, at "Samsøgade skole var optaget til andet

formål". Det vidste alle, hvad var, og snart stod der et tysk skilderhus ved indgangen til skolen, som var min barndoms skole 1934-39.

I forårmånederne 1945 tydede alt dog på, at soldaterne var trætte af krigen og kun tænkte på at komme hjem, så da 4. maj kom med kapitulationen og frihedsbudskabet, strømmede tyske soldater ud fra skolen og mødtes hjerteligt med danskere på gaden. En tysker hørtes sige: "Nu kan jeg nå at komme hjem og så!"

Der var et medlem af min familie,

der hørte, hvad den tyske soldat – og landmand – sagde, og det gjorde dybt indtryk på vedkommende at se hans glæde over at kunne komme hjem. For vi hadede jo ikke tyskerne, men vi hadede det system, der gjorde dem til vores fjender.

Soldatens ord var næsten symbolske for det genopbygningsarbejde, der ventede Tyskland.

Og Prædikereren siger: "Der er en tid til krig og en tid til fred."

Kamma Ankjærø

4. MAJ-HUSET PÅ ANHOLT

Hus, hav, vand og sol

4. Maj Symbol

I 35 år har Frihedskæmperne og deres familier holdt ferie i 4. Maj-Huset på Anholt. Og nu fortsætter næste generation.

Der er noget historisk over 4. Maj-Huset, der er blevet et symbol over Frihedskampen.

På Formandsmødet i Odense i juni måned 2008 blev det besluttet at oprette en Vennekreds til 4. Maj-Husets bevarelse, og vi vil gerne opfordre jer alle til at bakke op om denne beslutning til glæde og gavn for os alle og vores efterkommere.

Vi forestiller os et kontingent til Vennekredsen på kr. 200,00 årligt, frivillige bidrag, køb af en "Støtteaktie", m.m.

Frivillige bidrag til 4. Maj-Husets bevarelse modtages med stor tak og kan indbetales til:

Danske Bank, reg.nr. 1551
kontonummer 543-2723,
mærket 4. Maj-Husets bevarelse.

Vil du være en del af Vennekredsen eller købe en "støtteaktie", kan du rette henvendelse til:

Birthe Fuglsang,
Strandbakkevej 28, 8250 Egå,
Tlf.: 86224046, eller
e-mail: 2x.fuglsang@oncable.dk

Fremover vil 4. Maj-Huset i Bladet have sin egen side/rubrik, og her vil du kunne se oplysninger om indkomne bidrag, kontingenter til Vennekredsen, køb af "Støtteaktier", hvordan midlerne anvendes, nyt om 4. Maj-Huset på Anholt, ledige uger og meget andet.

Nyt fra 4. maj-huset på Anholt

Legater:

Tak til Tips- og lottomidlerne. Vi har modtaget kr. 43.000 fra Kulturministeriet, som skal anvendes til nye senge, ny opvaskemaskine og renovering af et værelse.

Vennekredsen

Vi har allerede på nuværende tidspunkt fået en del henvendelser vedrørende ønske om at støtte op om Vennekredsen. Tak til jer, I vil snarest høre nærmere fra os.

Ledige Uger 2008

4. Maj-Huset er ledigt fra den 21. september til den 10. oktober.

Ferie på Anholt

Gensynet med 4. Maj huset på Anholt var som forventet en herlig oplevelse.

Vi havde sol fra morgen til aften. Vi måtte holde os i skyggen midt på dagen, og det må siges at være et luksusproblem.

Desværre for dem der kom efter os – de fik på en enkelt dag over 100 millimeter vand!

At opholde sig på en ø er for nogle en begrænsning, for os er det en befrielse. Vi havde stor glæde af de nye cykler, og de blev brugt flittigt.

Huset gennemgår år for år nogle forbedringer. En stor ros til dem som er med til at renovere huset på frivillig basis; det bliver gjort med en god æstetisk sans.

Naturen kan være barsk, og kysten nordøst for Anholt Havn er tydeligt påvirket af erosionen. Campingpladsen var i vinter oversvømmet, og der er taget en stor bid af strand og skrænt. Nu kan beboerne på Anholt slås med diverse myndigheder, og der er ikke umiddelbart tegn på at myndighederne vil kystsikre.

Jeg talte med en fisker, som var ejer af den sidste fiskerbåd, der er tilbage på havnen; de andre fiskerbåde er gæster. Han fortalte, at industrien for flere år siden skovlede tonsvis af ral på nordøstsiden af Anholt, det skulle bruges i cement og betonindustrien. Øboerne klagede, for de vidste, at det ville påvirke revet, der beskyttede øen. Det rev er næsten forsvundet, og nu har de problemet, hvor Anholt er truet af kysterosion.

Ved ankomst og afgang er det altid noget særligt at opholde sig på havnen, og det er helt sikkert vemodigt at sige farvel til Anholt. I mit inderste tænker jeg altid, jeg håber vi ses igen.

*På vegne af
Kaj Christensens familie
Liff Andersen*

En uforglemmelig oplevelse

Gode bekendte af Landsforeningens formand, Alfred Andersen, har sendt nedenstående rejsebeskrivelse til "Modstandskampen".

"I år tager vi til Polen, unger." Børnene kiggede interesseret: "Ok!"

Vi havde et stykke tid snakket om hvor vi skulle rejse hen med vores campet. Jomfrurejsen. Skulle det være Norge, Sverige, Italien, Spanien. Eller et helt femte sted? Men nu skulle det være. To af børnene var gamle nok til at kunne kapere de grusomme sandheder vi undervejs ville møde. Hvordan med den mindste måtte vi tage stilling til når vi kom så langt.

Vi er en familie på seks: far (Asger 42) skolelærer, mor (Sanne 41) skolelærer, Oliver næsten 14 (bliver professionel fodboldspiller, siger han), Jeppe 12 (computernørd), Tue 7 (Kan li' det hele) og hunden Chili (en lille brun Cairn-terrier)

Vi ville holde ferie, slappe af, læse, svømme og en masse andre ting. Men den allervigtigste mission for os som familie var at komme et skridt nærmere sandheden. Den grusomme sandhed. De historiske kendsgerninger. Fra en tid vi har svært ved at begribe. Vi ville til Polen og ikke mindst Sztutowo, Stutthof.

Mandag den 7. juli kl. 20.00 satte vi kurs mod Swinoujscie, havnebyen i Polen. Vi fandt vores kahyt, arrangerede sengene, handlede lidt i shoppene og gik tidligt til køjs. Selv hunden fik lov at få en plads i fodenden, hvad der ellers normalt er bandlyst. Men vi hyggede os, snakkede, læste, og vi var alle meget forventningsfulde. Ferie, fællesskab og nye oplevelser. Yes! Oliver lå og hørte Ipod. Jeppe læste Anders And for Tue. Far bladrede i Politiken og jeg i en mindeudgave udgivet af Frihedskampens Veteraner i anledning af 60-års dagen for 29. august 1943

Samarbejde, demokrati, diktatur

Efterhånden blev børnene mere og mere optaget af at høre om besættelsestiden og især hvad der skete om-

kring 29. aug. At samarbejde er godt, men ikke for enhver pris. Om demokrati i forhold til diktatur. Om at turde tage personlig stilling, og ikke bare følge strømmen. Om Alfred fra Vejle og hans tre brødre, der var få ud af mange modige modstandsfolk under besættelsen. Om altid at tage ved lære af de fejltagelser vi begår.

Det var en god start på turen at ligge trygt i en lille kahyt på 8-10 m² og få vendt og drejet en masse uforstående, fjerne og samtidig meget meget nære ting.

Halløjski Polski - Here we come

Næste morgen, tirsdag, gik turen mod Gdansk. Vi ville finde en campingplads i Chmielno nær Kartuzy ca. 40 km vest for Gdansk hvor vi ankom ved 16-tiden. Her ventede min kollega, Janne, og hendes familie. De var gode kendinge af Polen og havde netop anbefalet denne lille oase, som viste sig at være et meget smukt søområde. Ingen særlige faciliteter, men virkelig skønt. Lige noget for os. Ud over os var der udelukkende polakker på pladsen. Da kollegabørnene, Klara og Tobias, jo efterhånden var blevet "professionelle campister", lokkede de lynhurtigt drengene ned på broen, hvor de stort set opholdt sig det meste af tiden. Der blev badet og fanget masser af små fisk.

Torsdag formiddag forberedte vi så turen til Stutthof. Janne og Poul tilbød at "adoptere" Tue, da vi alle var enige om, at han skulle skånes for den forestående oplevelse. Så var det mindre problem løst. Ligeså sammenbidte og reserverede vi oplevede den polske befolkning, ligeså smuk og bugtende var naturen og alléerne omkring landevejen. Store lindetræer stod snorlige og prægtige i vejkanterne adskillige kilometer foran os. Ligeså grå, farveløse og ufærdige husene stod, ligeså kraftfuld og smuk var naturen. Asger måtte indrømme, at det var storslået for ham, der er uddannet forstkandidat fra Landbo-

Familien på tur. Fra venstre Asger, Jeppe, Sanne, Oliver og Tue.

else

"Når vi er sammen med vores kære oldemor Molly og hendes gode ven Alfred, er der altid en særlig stemning. Børnene respekterer og beundrer virkelig de to kærlige gamle mennesker. Følger Mollys svære kræftsygdom, og når Alfred ind imellem får fortalt fra gamle dage, så bliver der lyttet. Lyttet og sat spørgsmål. Lyttet."

Jeppe, Oliver og Sanne i Stutthof.

højskolen. Her var træer og skov for alle pengene. Al respekt for Slagelse lystskov, hvor hele familien dyrker orienteringsløb.

Malbork - en betydningsfuld middelalderby

Vi valgte at køre udenom Gdansk på udturen - kørte derfor til Tczew, over Wislafloden, videre til Malbork, der var hovedsæde for den tyske Ridderorden i 1300- og 1400-tallet. Vi kørte forbi den imponerende korsridderborg, grundlagt i 1270. Det var et fascinerende syn. Ikke underligt, at det er en af Polens største seværdigheder. Vi fik også lige taget et par billeder fra bilen. Fra Malbork gik det nordpå. Jeg kørte bilen, Asger læste højt af Villy Fuglsangs Rejse i dødens fodspor, og børnene lyttede. Ind imellem blundede de. Måske var det alligevel lidt for hård kost med en så detaljeret beretning fra et sted som efterhånden kom tættere og tættere på os.

Udryddelseslejren

Der var tavshed i bilen, da vi var få kilometer fra Sztutowo. Jeg tror vi oplevede en slags kvalme alle fire, selv om

ingen nævnte noget. Vi så de rustne, kolde jernbaneskiner løbe langs med landevejen. Efter 4 timers kørsel drejede vi af til højre, og her stod på et stort skilt: STUTTHOF.

Jeg tror vi alle sank en ekstra gang. Og tænkte på lille, skønne, gavmilde Alfred. 86 år. 22 år.

Lad os nu høre din historie endnu engang, Alfred.

Vi så hurtigt skitsen over lejren da vi gik igennem pigtrådshegnets port. Drengene var meget tavse og trykkede. Ja, det var vi alle fire. På en stor åben plads lå adskilt på rækker, store hvidmalede cementblokke. Lynhurtigt kunne vi regne ud, at vores 150 danske fanger lå i blok 13. Vi gik langsomt hele lejren igennem. Da Asger og jeg kom ud af krematoriet, hvor drengene også lige havde været, så vi dem et stykke væk, gå langsomt side om side ned gennem sygebarakkerne. Deres kropssprog viste alt: Meningsløshed. Hvordan kunne nogen finde på det?!!!

Der var en stilhed overalt. At forestille sig en leben og larm der dengang måtte have været. Det var for os meget ufatteligt. Vi åndede nok lidt lettede

op, da vi igen sad i bilen og skulle derfra. Vi kom ud. 70-80.000 mennesker gjorde aldrig. Vi købte flere postkort som vi aldrig sendte.

Nu var vi kommet sandheden endnu nærmere, og vi kan kun gøre vores til at dette aldrig må gentage sig. Når det så var sagt, kom jeg i det samme til at tænke på Screbrenica i 90'erne. Og hvad der ellers foregår rundt om i verden og for næsen af os.

Da vi kørte ud fra lejren, ringede Oliver til Molly og Alfred i Danmark. Molly tog telefonen: "Vi vil bare lige fortælle jer, at vi tænker meget på dig og Alfred lige nu." Og så kørte vi udmattede hjem, gennem Gdansk, fik cola, piwo og kebab. Senere sluttede vi dagen af i teltet med vores danske venner til saft og en enkelt polsk vodka. Eller to... Lige hvad vi trængte til ovenpå dagens dystre oplevelser.

Vi blev på campingpladsen en uge. Fik svømmet og fisket i søen. Fik shoppet lidt i Kartuzy by (jeg sparede 600 % ved at gå til en polsk fryziarskie, frisør). Det kan anbefales!

Natten mellem søndag og mandag

Jeppe ved indgangen til gaskammeret.

bestod komplet'en sin prøve: 12 timer med silende regn. Det holdt tørt, så det syntes vi var flot. Tue nød morgenerne, hvor han kunne lave kaffe til os på gasblusset. Han elskede at stå i køkkenet, der passede til hans størrelse. Asger var en dag alene i Gdansk. Vi andre valgte afslapning i teltet eller ved søen. Oliver, der normalt hele tiden blev set med en fodbold ved fødderne, slap-pede af ved at fiske fra badebroen med de andre børn. Og bolden blev næsten ikke rørt.

Jeppe var mere i vandet end på land i den uge. Dejligt, at han overhovedet ikke savnede, eller for den sags skyld, nævnte computeren en eneste gang. Det blev hellere til en gang backgammon med stormesteren, Poul.

Asger og jeg løb hver anden morgen søen rundt. 6,7 km. Det samme gjorde vores danske naboer. Oliver var med mig den første gang. Det var en god start på dagen. Fra at være gode kolleger, etablerede vi et godt venskab med familien Trebbien. Det var en rigtig god oplevelse. Vi forlod campingpladsen tirsdag formiddag i overskyet vejr. 20 grader. Og satte kursen mod Szczecin, det allervestligste Polen. Herfra kørte vi ind i Tyskland og overnattede der. På grænsen blev vi vinket ind til siden. Klokken var ca. 21. Vi regnede selvfølgelig med, at vi bare skulle fortælle, at vi ikke havde noget at fortolde, men nej. Alt blev endevendt med lys og lygte. Dog ikke børnene. Vi syntes ikke selv at vi lignede storsmuglere fra Skandinavien.

Kl. 22.30 gik vi til ro på en tysk campingplads. Det allermest bemærkelsesværdige var, da vi hørte en mand sige: "Guten abend!" og med et smil på læben. Det var forskellen på Polen og "vi andre." Man hilste og smilede. Var imødekommende osv. Desværre har Polen stadig det her sammenbidte, ikke-smilende udtryk. Selv efter Murens fald. Men er der noget at sige til det efter alt det, de har været igennem, historisk set? På mange områder er Polen stadig et fattigt land. Men det er i hvert fald ikke sidste gang vi har besøgt landet. Og måske får Stutthof endnu et besøg, når den mindste er mere klar til at kapere historien.

Vi vil i hvert fald gøre vores til at det aldrig bliver glemt.

Sanne Olsen

Rapport fra St

Af fotograf Niels Jacobsen

Overskriften vil for de fleste med en basal historieviden give lidt genklang til Martin Nielsens værk fra 1947 med samme titel.

Horserød-Stutthof Foreningen, som arrangerede turen, havde samlet børn, barnebarn, oldebørn, samt familie og venner.

I alt var vi 11 som rejste fra Kastrup, og yderligere 2 sluttede sig til selskabet i Gdansk.

Vi var ikke som i oktober 1943 en sending på 150 kommunister og spanske frivillige, som blev sendt til Stutthof, men en blandet flok af forskellig politisk observans.

Vi skulle til den berygtede tilintetgørelseslejr udenfor Gdansk, hvor omkring 65.000 mennesker døde i lejren i forbindelse med nazisternes hærgen i Europa.

Over halvdelen af de registrerede 110.000 fanger blev sultet, gasset, pint og plaget ihjel i perioden 1939-45.

Året er 2008, 63 år efter at den sovjetiske hær den 9. maj 1945 befriede lejren.

Vi satte os op i en flyvemaskine, og 45 minutter efter var vi i Gdansk.

De 150 danske blev den 2. oktober 1943 sat om bord i bunden af et tysk skib (sammen med jøderne, som havnede i Theresienstadt) og sejlet gennem minefyldt farvand, og derefter i uhumske godsvogne sendt samme vej som os. De havde flere dages lidelser mod det ukendte.

Undertegnede måtte, i det Herrens år 2008, sidde ud for en flymotor og ankomme halvdøvt til destinationen.

Prøv lige at sammenligne tingene. I 1943 var rejsen til det uvisse, og i 2008 var der et klart formål udover det tidligere nævnte. Vi skulle dokumentere historien og rejsen i lyd og billeder.

Kan man så tillade sig, at klage over en flymotor? Nej!

En halv time senere ankom vi til hotellet og den dejlige komfort, som næsten er et must for os.

I 1943 mødte de 150 en skrigende SS'er ved navn Theodor Meyer, kaldet "Stankelben" og "Morder Meyer". Der

blev ikke spurgt til nogen som helst komfort, beskeden var "Den eneste udgang herfra er gennem skorstenen".

Vores udgang kunne vi selv bestemme. Og det gjorde vi!

Dagen efter ankomsten

Vores fremragende rejseleder Mogens Mølholm havde i turplanen skrevet følgende: "Afgang fra hotellet for filmholdet til Stutthof kl. 10.00".

Det var os. Bevæbnet med et polsk kort og en GPS på dansk, drog vi i en lejet bil af sted til det sted, det hele handlede om. At gennemfilme og fotografere hele lejren.

Det hele begyndte også efter planen, de 56 km kunne vi sagtens klare på normal tid. Vi stolede blindt på nymodens teknik, og det var dumt. Den kropsumulige digitale kvinde lokkede os ud på de mest mærkværdige veje, og reelt set kunne vi også, hvis vi havde fulgt hendes råd, være endt i Stutthof via vandvejen iført svømmefødder og snorkel. Turen tog næsten 2 timer.

De næste små 5 timer udførte vi vores arbejde og kunne efterfølgende dokumentere fortid og nutid med alle de foto og film vi havde, godt gelejdet på vej af Mogens' fortællinger.

Efterfølgende opsøgte vi lejrens arkiv, da et barnebarn til en af de danske fanger ville vide mere om sin morfar. Det var noget af en prøvelse, men til sidst fik vi adgang til en arkivmedarbejder, da spørgeren havde en skrivelse med oversat fra dansk til polsk.

Jeg skal ikke gå i detaljer med hele seancen, men efterfølgende fik vi at vide, at årsagen til at vi havde svært ved at komme i kontakt med arkivet var, at der var en skakturering i gang i bygningen.

Prøv lige at tænk over det. En Skakturering!

Hvorledes vil det blive opfattet, hvis man gjorde det samme i f.eks. Frihedsmuseet, Frøslevlejren eller Horserødlejrens Museum?

Ved en hyggelig sammenkomst os rejsefæller imellem, blev jeg om afte-

Stutthof 8.-11. maj 2008

nen spurgt om, hvad der havde gjort størst indtryk på mig.

Selv om indtrykkene var mange, kunne jeg ikke få billedet ud af hovedet, mens jeg stod og fotograferede på pladsen i lejr 2, mellem blokkene. Alt det græs der var. I 1943-45 havde der gået mennesker, som var pint og plaget, og nu lignede det en tilfældig park som hjemme i Danmark.

Som en efterkommer af en Stutthof fange sagde omkring hendes fars besøg i lejren for få år siden:

"Far sagde, at hvis der havde været græs dengang, så havde vi ædt det!"

Tænk over kontrasten.

Ceremonien

Dagen efter skulle vi atter til Stutthof, denne gang for at deltage i ceremonien.

Efterfølgende har jeg et noget ambivalent forhold til det som foregik. På mig virkede al det militær som var opstillet noget malplaceret. Hvorledes må det ikke have virket på de gamle fanger fra Europa, som nu igen skulle høre støvletramp og kommandoer?

Hvad tænker den håndfuld eller to, som nu var her igen?

I min verden var det meget ubehageligt, og jeg følte det som en hån mod de mennesker, døde som levende, som uberettiget havde været fanger i lejren.

Jeg var også noget forundret over, at der i rækken af flag ikke var ophængt et Dannebrog. Jeg er godt klar over, at 150 fanger måske fylder lidt i lejrens historie og de polske historiebøger, men jeg er af den opfattelse at alle 25* nationer som har haft fanger i lejren skal repræsenteres, ikke nogle få udvalgte.

Det kunne være interessant at vide, hvilke kriterier man har anvendt i forbindelse med udvælgelsen af flagene.

* Der er på Stutthofs hjemmeside og i deres skriftlige materialer nævnt både 25 og 28 nationer som havde fanger repræsenteret i lejren. Hvilket tal der er korrekt, er pt. uvist.

Sidst men ikke mindst, blev jeg noget forundret over, at den polske premierminister Donald Tusk skulle være så meget i centrum, at man reelt set glemte de gamle fanger, som deltog i arrangementet. I min verden var det populisme og en hån mod dem det egentlig drejede sig om. Fangerne!

Min antagelse må være bevist ved et gennemsyn af de polske aviser. Her ser man ikke et foto af fangerne eller noget andet. Kun foto af Tusk som taler og da han nedlægger en krans for ofrene. Uanstændigt? Døm selv!

Mit billede fra ceremonien er det, hvor en ensom gammel mand iført fangetørklæde går mod udgangen. Han er reelt set kun oprejst ved sin stok. Da han kommer ud foran mit filmkamera, kommer der en gruppe skoleelever løbende. De maser og puffer til manden for at komme frem. Han klarer at blive på benene.

Hvad tænker han om de polske skoleelever, som reelt set ikke opfører sig anderledes end det han havde prøvet før?

Er menneskene virkelig nået så langt ud i deres egoisme, at man totalt har mistet respekten for andre?

Min tanke var, mens kameraet kørte, hvor mange gange har han ikke prøvet det før, for mange år siden i lejren? Tænker han tilbage på de SS'ere, som gjorde det samme?

Den mand jeg optog på film, vil jeg resten af mit liv have dyb respekt for. Hans stolthed kan ikke beskrives, uanset hvad livet har budt ham i fortid og nutid.

Retur til hotellet

I modsætning til de 6 danskere, som omkom i lejren, kom vi 13 ud med livet i behold. Det skulle dog hurtigt vise sig, at selv om vi ikke kom på en døds-march som i 1945, så kom vi på noget der lignede en "døds kørsel" her i år 2008.

Allerede ved udkørslen gik det galt for vores chauffør, som ikke virkede hverken fuld, på stoffer eller andet. Vi

Donald Tusk i Stutthof 10. maj 2008

undgik et træ, en skrænt på omkring 15 meters dybde og krydsende biler, da han susede tværs over et T-kryds.

Det skulle blive værre.

På den strækning, som går fra lejren og ud til Wisla floden, hvor fangerne i 1945 blev losset på pramme, kørte vi turen på 12 minutter. Ved normal kørsel og overholdelse af hastighedsbegrænsningerne på mellem 30 og 50 km i timen tog det os dagen før omkring 35 minutter.

Efter jeg er kommet hjem, kan jeg stadigvæk vågne om natten og genopleve situationen, hvor vi på en strækning med 30 km kørte 100 km i timen i modsatte kørebane i et sving, hvor der ikke var noget udsyn. Den film glemmer jeg ikke foreløbig.

Med livet i behold krydsede vi floden på en trækpram.

Herefter gik det igen over stok og sten. Der må være mange polske cyklister og gående, som i lighed med os er glade for at have livet i behold.

Da vi endelig kom ud på hovedvejen mod Gdansk åndede vi lettet op, for her kunne han da ikke fortsætte sin vanvidskørsel. Vi tog fejl.

Ved første lyskryds måtte den forankørende skynde sig over for rødt lys, hvis han ikke ville have en hurtigtgående minibus direkte op i bagdelen.

Ved næste kryds var en bilist, som skulle dreje til højre, heldig. Hvis en myg havde været imellem bilerne, så havde den fået lårbensbrud.

Tredje gang gik det galt, med et brag

Bilulykken den 10. maj 2008

drønede vi op i den forankørende, som så igen ramte den foran. Til alt held kom ingen af os alvorligt til skade.

Her skal også nævnes den håbløse adfærd, vi oplevede fra politiet, som hverken kunne tale engelsk eller tysk, og chaufføren som havde travlt med at besigtige skaderne.

Det var direkte skandaløst.

Man havde ingen interesse i os 13, incl. et barn.

Polakkerne er åbenbart så kyniske, at de ser mere på materiellet end menneskerne, som er involveret i ulykken.

Den kloge læser vil nu stille sig spørgsmålet, var der ikke nogen som reagerede?

Selvfølgelig var der det. Chaufføren blev mange gange opfordret til at sætte farten ned og køre stille og roligt. Det susede lige gennem ørene på ham.

Lad mig afslutte dette afsnit med at berette, at 9 danskere omkom på døds-marchen i 1945. Vi kom alle hjem med livet i behold.

Hjemturen

Søndag eftermiddag kunne vi så drage mod Danmark igen.

Først skulle vi lige have overstået en

køretur i polske taxaer til lufthavnen. Med gårsdagens oplevelse i baghovedet, var der i vores taxa en mærkværdig trang til, at alle skulle sidde på bagsædet. Vi klarede det, vores chauffør kørte pænt og ordentligt.

Hvorledes ser du nu på tingene, var der en som spurgte mig i Gdansk lufthavn?

Jeg er nok i den heldige situation, at jeg har mange billeder og film i mit arkiv fra perioden 1940-45 i Stutthof. Det har givet en god sammenligning, da jeg hele tiden har haft de gamle billeder i baghovedet, og under besøget kunne jeg sætte dem op overfor det nutidige. Reelt set, har jeg været på en vandring i fortid og nutid på én og samme tid. Det er en meget stærk oplevelse.

Derudover skal heller ikke glemmes den historiske viden, som vi har indhentet til vores manuskript ved samtaler med fanger og deres efterkommere plus en stor hjælp fra flere historikere. Det bidrager også til helhedsindtrykket.

Dog må jeg sige, at uanset hvor meget dokumentation man har, så kan man ikke i sin vildeste fantasi forestille sig den grusomhed, fangerne har været udsat for i lejren. Vi skal heller ikke glemme deres familier, som har måttet lægge øren til historier, eller som har oplevet en fuldstændig ændret adfærd fra dem som kom hjem, mere eller mindre mishandlet og udsultet.

Prøv også at tænke på dem, som mistede et familiemedlem i Stutthof.

Uanset hvilket scenarie man vælger, så kan vi udenforstående slet ikke forstå det. Men vi må og skal prøve, efter bedste evne, at formidle historien videre til de næste generationer. Hvis ikke man kender fortiden, så kan man heller ikke forstå nutiden.

En tur som den jeg har deltaget i, er ikke pop eller amerikansk film. Det er sandheden uden filter, og jeg er meget glad for, at Horserød-Stutthof Foreningen har givet mig den oplevelse.

Den store respekt jeg i forvejen havde for modstandsfolkene, er absolut ikke blevet mindre. Tværtimod.

En underlig historie

Den 30. april 2008 læste jeg en artikel i et formiddagsblad med overskriften "Dødens forgård ved Polens kyst".

Journalistens overskrift går jeg fuldt ind for, da den er medvirkende til at sætte fokus på en vigtig del af den danske besættelsestidshistorie.

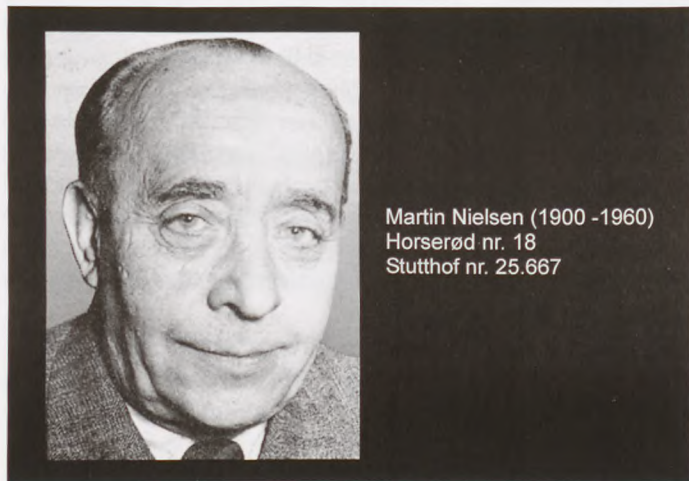
Resten af artiklen har jeg det noget sværere med. Det er efter min opfattelse en gang mærkværdig historisk skrivning, som kunne have været undgået, hvis man havde investeret nogle af avisens penge i de fremragende publikationer, som findes i lejrens butik og ved parkeringspladsen, når man nu alligevel er på stedet.

Man kunne for den sags skyld udover Martin Niensens bøger, som journalisten henviser til (men tilsyneladende ikke har læst), også have læst Karl Desters bog "Fra Slotsgade til Stutthof", "Rejse i dødens fodspor" med Villy Fuglsang og Arne Jepsens "Røgskrift". Så havde den gode journalist været godt klædt på til sin artikel.

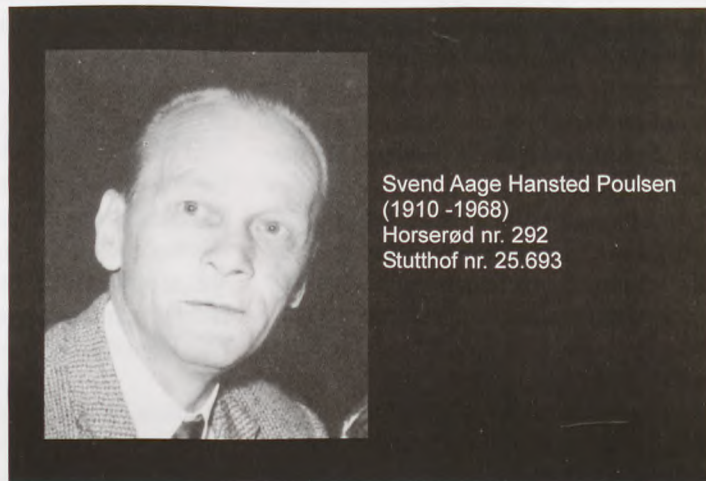
Blandt andet skriver vedkommende:

Ad. 1) Var lejren Stutthof i det nuværende Polen egentlig en kz-lejr? Var det ikke bare en slags interneringslejr for danske kommunister, jøder, homoseksuelle, polakker og russere?

Svar: KZ-Stutthof var fra 1939-1942 en lokal "Zivilgefangenenlager" (civilfan-

Martin Nielsen (1900 -1960)
Horserød nr. 18
Stutthof nr. 25.667

Svend Aage Hansted Poulsen
(1910 -1968)
Horserød nr. 292
Stutthof nr. 25.693

gelejr). I januar 1942 blev lejren til koncentrationslejr og i 1943 blev der opført et gaskammer. Da de danske fanger ankom i oktober 1943, blev de af SS-Hauptsturmführer Theodor Meyer mødt med ordene "I befinder jer i en Vernichtungslager" (tilintetgørelseslejr).

Man myrdede bl.a. omkring 23.000 af de 28.000 jøder, som kom gennem lejren, og der var repræsenteret 25 nationer blandt fangerne.

At kalde lejren for en interneringslejr for kommunister er ikke korrekt, da nogle af danskerne var spaniensfrivillige og ikke engang medlem af DKP.

Ud over de nævnte jøder, som blev gasset i lejren, blev mange af fangerne sultet, mishandlet og arbejdet ihjel. Hvis man skal fortsætte uhyrlighederne, så foregik der bl.a. også hængninger og henrettelser i lejren.

Så at kalde lejren for en interneringslejr er efter min opfattelse helt ude i hampen.

Ad. 2) Journalisten skriver også, at 90.000 aldrig kom levende fra danskerlejren.

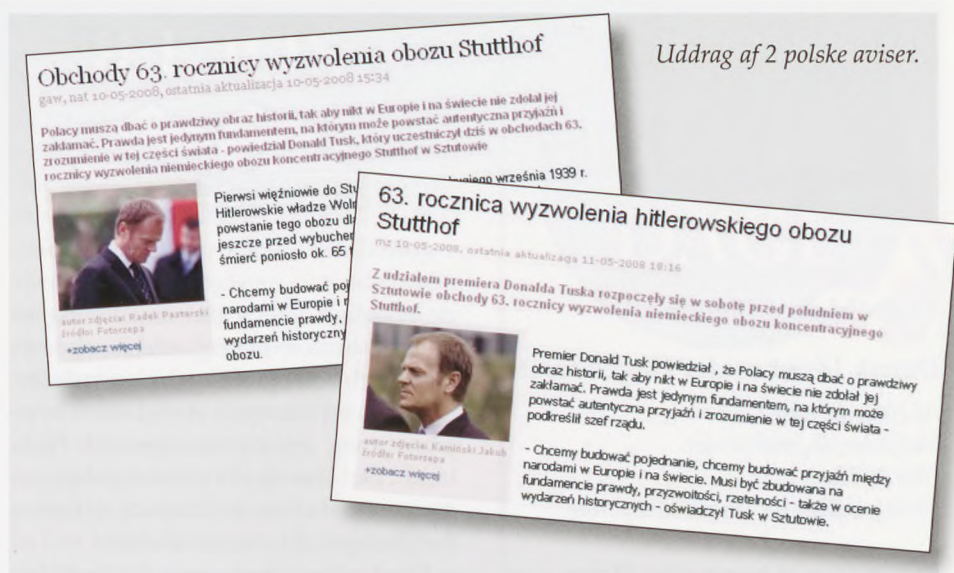
Svar: Tallet for de omkomne har historikerne i Stutthof forsøgt at dokumentere jf. deres publikationer. Tallet er estimeret til mellem 63-65.000 og ikke 90.000.

Hvor har den gode journalist det tal fra som hun nævner?

Derudover er det ikke korrekt at kalde Stutthof for en danskerlejr jf. nedenstående.

Ad. 3) Yderligere skriver journalisten, at der var 120.000 fanger i lejren, heraf 152 danske og lejren blev befriet den 10. maj 1945.

Svar: Man har dokumenteret, at der var registreret 110.000 fanger i lejrens 6-årige periode 1939-45. Det er ikke

usandsynligt, at der har været fanger, som er gået gennem systemet direkte til gaskammeret uden registrering. Men det er ikke dokumenteret, så at skrive 120.000 er en udokumenteret påstand, som jeg gerne vil se dokumentation for. Det er efter min opfattelse sensationsjournalistik.

Det samme er udtrykket "en danskerlejr". 150 personer fylder altså meget lidt i forhold til 110.000.

Der er nævnt tallet 152 danskere. Det er underligt tal, der heller ikke stemmer overens med fakta. Vi ved, at der blev sendt 150 kommunister og spaniensfrivillige til Stutthof den 2. oktober 1943. Heraf 7 kvinder. Derudover ved vi, at en dansker i tysk tjeneste blev indsat i lejren og senere løsladt. Så er vi oppe på 151.

Hvem er den anden?

Jeg skyder nok ikke helt ved siden af, hvis jeg påstår, at nr. 151 og muligvis nr. 152 (hvis denne findes) begge har været ude om deres ufrivillige visit i Stutthof jf. deres "arbejdsforhold". Derfor skal og bliver de to heller ikke indreg-

net i det officielle tal. De deltog på "den forkerte" side af hegnet.

Derudover er jeg også overbevist om, at de 150, døde som levende og deres efterkommere, meget gerne vil have sig frabedt, at de to nævnte nu bliver indregnet i det tal, som journalisten gør. Tallet er stadigvæk 150.

Sidst men ikke mindst, så blev lejren befriet af den Sovjetiske Hær den 9. maj 1945 og altså ikke som nævnt af journalisten den 10. maj.

Det eneste formildende jeg kan se, er at journalisten muligvis enten via Horse-rød-Stutthof Foreningens eller KZ-Stutthofs hjemmeside har troet, at når ceremonien i lejren i år skulle afholdes den 10. maj, så må det pr. automatik også være den korrekte dato for befrielsen.

Ovenstående, skal ikke forstås som bedreviden, men blot en historisk korrektion, som kunne være undgået såfremt journalisten havde lavet research.

Kilder:

Drywa, Danuta: Stutthof Concentration Camp (Sztutowo 2002)
 Drywa, Danuta: Stutthof Concentration Camp (Stutthof 2007)
 Grabowska-Chalka, Janina: Historical Information, Museum Stutthof (Gdansk, Sztutowo 2004)
 Graf, Jürg / Carlo Mattogno: Concentration Camp Stutthof and its Function in National Socialist Jewish Policy" (Holocaust Handbook Series Volume Four) (USA 2003)
 www.stutthof.pl

BØGER

Fodbold med Fjenden

Dansk Idræt under Hagekorset

Af Hans Bonde

500 sider, ill., indbundet.

Pris 348 kr.

Forlag: Syddansk Universitetsforlag.

På bagsiden af bogen står: Idræts-samkvemmet var den mest omfattende form for kulturelt samarbejde med Tyskland under besættelsen. Hele den tone-angivende del af den danske idrætsverden, anført af Dansk Idræts Forbunds ledelse, de professionelle, sportsjournalisterne og de internationalt kendte idrætsudøvere deltog i udvekslingen".

Holder det? Ja. Ved gennemlæsning må man beundre forfatteren for en omfattende dokumentation af, at samarbejdet i idrættens verden ikke var mindre end mellem de samarbejdende partier og regeringen.

Således siger svømmeren Ragnhild Hveger i et interview bl.a.: "Jeg hilser

de tyske soldater i Danmark velkommen og husker med glæde de skønne stunder blandt gode tyske sportskammerater, jeg har oplevet ved mine hyppige besøg og starter overalt i Tyskland". Det blev også i visse sportsgrene godtaget, at tyske soldater og officerer meldte sig ind i danske klubber.

Også svenskerne samarbejdede frivilligt med tyskerne, og til fodboldkampe mellem tyskerne og svenskerne var såvel regeringsmedlemmer som kongehuset mødt op. I Norge derimod blev sportsfolkene opfordret til idrætsstrejke, og den var i kraft fra november 1940 til besættelsens ophør.

Forfatteren gennemgår de tyske ideer om et nyt stort europæisk forbund, hvor alle nationale (besatte) forbund skulle høre under, med navnet Germania og hjemsted i Berlin.

I 1943 blev der udfærdiget en protest mod jødeforfølgelse i Danmark. Det er bemærkelsesværdigt, at af alle danske idræts- og ungdomsklubber skrev DIF ikke under på denne protest. Forfatte-

ren, Hans Bonde, skriver: "Som nutidsmenneske er det let at forarges over, at DIF valgte at spille fodbold m.v. med besættelsesmagten, men før man dømmer for hårdt, bør man spørge sig selv om, hvad man ville have gjort, hvis man var overbevist om, at Tyskland i resten af ens levetid ville herske over det kontinentale Europa og dermed også over, hvilke nationer der fik lov til at mødes på idrætsarenaen".

Noter, kildemateriale, litteratur, illustrationsliste og personindeks udgør 52 sider af bogen, så det må borge for, at emnet er gennearbejdet, og de forskellige sportsgrene og sportsudøvere er blevet dissekeret så godt som muligt. Der er ikke noget, der ikke er fortalt i andre skrifter, men nu er det samlet.

Kaj Christensen

Skolekomedie med forhindringer

Det var en omtale i Århus Stiftstidende 27. juni 2008 af Århus Akademi 75 års jubilæum, der fik mig til at mindes årene 1944-46, da jeg var elev på Århus Akademi studenterkursus.

Forstander Svend Andersen var vores inspirerende lærer i dansk. Der var ingen, der følte trang til at pjække fra hans timer. Men årene 1944-45 var en tid stærkt præget af besættelse, schalburgtage og modstandskamp, og Svend Andersen viste stor forståelse for elever, der udeblev fra undervisningen, fordi de havde været nødt til at gå under jorden, eller fordi de umuligt kunne passe skolegangen om dagen, når de, i lighed med min bror og hans kammerater, om natten havde hentet nedkastede våben til sabotage-

aktioner.

Det var heller ikke uden forhindringer, vi afviklede skolekomedien i december 1944. Vi havde indstuderet Henning Kehlert's komedie "Ullabella" og holdt prøver i Aarhus Haandværkerforenings teatersal, hvor forestillingen efter planen skulle opføres. Men natten til den 2. december blev der begået schalburgtage mod teatersalen og restauranten, og ødelæggelsen var total.

Forestillingen blev i stedet opført på Vennelyst Teater senere i december 1944. Efter nytår 1945 blev også Vennelyst Teater og restaurant ødelagt ved et bombeattentat, for det var terrorgruppernes plan at ramme restauranter, hvis indehavere efter tyskerne mening "havde vist, at de foretrak

danske kunder for tyske".

Men - "det blev forår og Danmark frit" - og i 1946 syede min mor min studenterkjole af en faldskærm.

Århus Akademi har i sommer haft en reklame i busserne i Århus. Den viser en ung mand, der rækker hænderne ud mod en globus, og teksten lyder: "Verden ligger for dine hænder".

Lad os håbe, verden vil tage godt imod alle vore unge, og at de altid må kunne glæde sig over at leve i et frit land!

Og lad os også håbe, at de aldrig vil glemme, at der var andre unge, der gav deres liv i kampen for Danmarks frihed.

Kamma Ankjærø

Flere erstatningsmodtagere

Selv om mange af os vel åndede lettede ud, da vi var færdige med erstatnings-sagen, så kan det måske godt interessere nogen at høre, at der nu er faldet en kendelse, der går ud på, at også tidligere fanger fra Grækenland og Italien kan komme i betragtning iflg. loven. De har tidligere været afvist, dels fordi Italien som bekendt i starten var i samarbejde med Tyskland, dels fordi Grækenland havde et uafklaret mellemværende med England.

Det skulle nu være på plads, hvor de så ellers skaffer pengene fra, for efter det oplyste, blev de sidste som bekendt delt mellem enker. Men efterhånden er der ikke så mange tilbage, der har rede på alle enkeltheder fra krigens slutning.

Til gengæld vil jeg tro, at en del endnu med glæde mindes de besøg, der i mange år blev aflagt ved mindestedet i Ladelund. Det var jo et af de få steder, hvor den lokale befolkning – med præsten i spidsen – vovede under krigen at insistere på, at døde fanger fra lejrene blev begravet i kristen jord. Måske husker nogle endnu mødet med præstens datter, ligesom mange talte med de unge mennesker, som stadig vogtede på dette mindested.

Det er derfor bemærkelsesværdigt, at Der Nordsleswiger, der som bekendt udgives i Aabenraa, fortæller, at den gode tradition, der dengang opstod, fortsætter.

Dagmar Mørk Jensen

*Ved Alfred Andersen
Bregnevej 7,2,4
5229 Odense SØ
tlf. 6611 5869*

90 år 30. juni
Olaf Sørensen
(Neuengamme)
Lille Fredensvej 6 V
2920 Charlottenlund

2. august
Else Nielsen
Byhaven 25, Erritsø
7000 Fredericia

85 år 11. oktober
Erik Egebak
Årslev Møllevej 29
8220 Brabrand

25. oktober
Regner Jensen
Blæbjergvej 12
8700 Horsens

20. december
Else Sand
Stallerupvej 24
7000 Fredericia

80 år **Herluf Petersen**
Thulevej 28
7000 Fredericia

70 år 19. september
A.M. Petersen
Hyacintvej 14
8900 Randers

65 år 19. august
Jørn V. Rørvang
Mølledammen 17
6800 Varde

Mindedag for De Hvide Busser

Fra Malmö er der kommet indbydelse til bladets læsere til at deltage i

Vitabusssdagen den 27. september 2008

Program:

- Klockan 10.00 Bussen anländer till Värnhemstorget
Klockan 11.00 Minneshögtid. Kransnedläggning.
Klockan 11.30 Bussen kör till Drottningtorget.
Möjlighet att köpa kaffe, the, läsk, färdiga smörgåsar och kakor i Caféet.
Klockan 13.00 börjar programmet i Humanitetens Hus:
- Sune Persson, Hjälden Folke Bernadotte.
- Pia-Kristina Garde presenterar sin nya bok "Mina föräldrars kärlek"
- Cina Holmberg presenterar sin nya ljudbok "Enkel resa med retur"
- Suzanne Edlom, "Mod och ansvar - arvet efter Vita Bussen"
- Bo Fröberg "Effekterna i nästa generation"

Alla vår danska vänner är mycket varmt välkomna!

Många hälsningar

Birthe Müller
Verksamhetsledare Humanitetens Hus
Röda Korset
Drottningtorget 8
211 25 Malmö
040 - 326545 eller 0702 856545

*Humanitet - Opartiskhet - Neutralitet - Själständighet
- Frivillighet - Enhet - Universalitet*

1133

Asta Dahl
Anemonevej 17
4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Odense afd.: Fmd.: Henry Jensen,
Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02.
Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7,
5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:

Sydskajen 4.1.th, 3600 Frederikssund,
tlf. 47 53 02 48.

Fmd.: Eigel Skov Jørgensen,
giro 8011788, sociale sager.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen,
Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 75 77 13.

Kass.: Benny Rasmussen
Rungsted Strandvej 181 B
2960 Rungsted, tlf. 45 86 63 72.

Sydfyns afd.: Fmd.: Mogens Sand,
Nordlysparken 35C, Wandallsvej,
5700 Svendborg, tlf. 62 21 64 05.

Jysk afd.: Fmd.: C. C. Nielsen,
Lundingsvej 7, 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 34 72.

Kass.: Birgit Lund, Skovparken 76 B,
6000 Kolding, tlf. 75 53 73 53.
Sekretær: Hans Jørgen Dahlhus,
Herredsvej 16, 7000 Fredericia.
Tlf. 75 94 35 83

(Postadresse: Sekretær)

Århus afd.:

Kontaktperson: Bruno Bøtker,
Palludan-Møllers Vej 63, 2. TH,
8210 Århus V, tlf. 86 10 28 48.

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68.

Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
Giro: 87 446 867.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Jørn Jensen, Parkallé 261,
2605 Brøndby, tlf. 43 96 35 18.
Kass.: Salle Fischermann,
Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte,
tlf. 39 65 89 90.

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Fmd.: Jørgen H. Barfod,
Ved Fortunen 10, 2800 Kgs. Lyngby,
tlf. 45 87 22 54.

Næstfmd.: Eigel Skov Jørgensen (Foss),
tlf. 47 53 02 48.

Kass.: Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Ebba Hjortshøj,
Hermann Stillingsvej 17, 8900 Randers.
Kass.: Marion Jensen, Stadfeldtsvej 12,
8900 Randers, tlf. 20 22 59 54, giro 663 8961.

HANNOVER-STÖCKEN

Henv.: Carl A. Sørensen, Egernevej 24,
8270 Højbjerg
eller Erik Tanne, Farum St. Torv 29, 1. th.,
3520 Farum

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevvej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69.
Kass.: Hanna Kirkegaard,
Jesper Brockmandsgade 2, 2200 København N.
Tlf. 22 12 49 25.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes,
Tørvegade 64, 3. & 4. tv., 1400 Kbh. K,
tlf. 32 95 22 06/32 95 55 04.

VENNEKREDSEN I DANMARK FOR KZ NEUENGAMME

Fmd. Helle Sørensen, Hornemansgade 42, 3. tv,
2100 København Ø. Tlf. 59 18 66 89 · 20 45 19 29.
Kass.: Gitte Sundahl, Søkildevvej 3,
5970 Ærøskøbing, tlf. 62 52 21 50.
Giro 807.3481.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmunde, tlf./fax 55 44 10 32.
E-post: pse17@dadlnet.dk.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann,
Gl. Vartov Vej 29, 2. tv.,
2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

FORH. KONTORCHEF I FRIHEDSFONDEN

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67,
2770 Kastrup, tlf. 32 51 50 13.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Sankt Kjelds Plads 11, Postboks 3000,
2100 Kbh. Ø, tlf. 39 17 77 00, fax 39 17 77 11.

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup.

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK

Anton Nielsen, Møllevvej 17,
3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69
Kasserer: Bodil Enoch,
Brøndbyøster Torv 51, 5. th. 2605 B
tlf. 36 75 45 94.

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsur
tlf. 96 53 13 50.

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 I
tlf. 46 31 60 00.

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør, tlf. 72 55 20 47.
Åbent søndag, tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83.
Fond reg. nr.: 12844.

HISTORISK SAMLING

FRA BESÆTTELSESTIDEN,

Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg.
Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

ODENSE HISTORIE 1940-45

Brandts Passage 15.1.tv
5000 Odense C, tlf. 66 19 40 45.
Åbent d.1.lørdag i måneden kl.13-16

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: 4. Maj-huset, Gennem Landet 80 A,
8592 Anholt. Ejers af Landsforeningen.
Sengeplads til 12 personer.
Henvendelse til Birthe Fuglsang,
Strandbakkevej 28, 8250 Egå, tlf. 86 22 40 46.
Eller e-mail 2x.fuglsang@oncable.dk
Skriftlig ansøgning, om ophold i højsæsonen
dog senest den 1. februar.